

Mijo Korade

Filozofsko teološki institut SJ
Zagreb, Palmotičeva 31UTJECAJ RIMSKOG KOLEGIJA U FILOZOFSKOJ
I ZNANSTVENOJ IZOBRAZBI DUBROVČANA

U ovom kratkom pregledu nećemo ulaziti u dublju analizu znanstvenog i filozofskog utjecaja učenjaka Rimskog kolegija na Dubrovčane, što je glede nekih dovoljno obrađeno, nego ćemo se ograničiti na povijesne podatke u obliku sinteze i posebno naglasiti manje poznato filozofsko-znanstveno djelovanje dubrovačkih isusovaca.

Rimski kolegij, osnovan 1551. godine, bez sumnje je bio najznačajnije isusovačko učilište, a kao kulturni centar i kolijevka filozofskih i znanstvenih dostignuća imao je veliki utjecaj u cijeloj Evropi. Orijentacija u filozofiji koja prevladava u 16. i 17. stoljeću bila je tomistička, a razvija se u Salamanci kod učenika dominikanca F. da Vitorije. Iz te škole dolazi prva generacija španjolskih filozofa koji su kao profesori proslavili Rimski kolegij, kao kard. F. Toledo (+ 1586), F. Suárez (+ 1617), G. Vásquez (+ 1604) i Gregorio de Valencia (+ 1603). Na toj liniji aristotelovsko-tomističke filozofije ističu se zatim prevodioci i komentatori originalnih Aristotelovih tekstova Sforza Pallavicino (1607–1667) i Silvestro Mauro (1619–1687).

U specifičnim kozmološkim problemima rimski filozofi tog razdoblja C. Clavius, C. Grienberger, O. Grassi, O. Maelcote i C. Scheiner bili su posve peripatetici, ali su sigurno bili skloni i otvoreni novim kopernikanskim teorijama i eksperimentalnim dokazima heliocentrizma, kojih je Galilei bio glavni promotor. Clavius i Grienberger bili su Galileievi prijatelji i simpatizeri njegovih istraživanja, što se može reći i za Grassija unatoč njihove polemike, koji i vlastitim istraživanjima doprinosi rasvjetljenju i promjeni shvaćanja svemira. Napokon, Scheinerovo otkriće Sunčevih pjega, protivno Aristotelovoj fizici, objavljeno je prije Galileieva, ne ulazeći u pitanje tko je prvi otkrio fenomen.¹

Zamah moderne filozofije Descartesa, Spinose i drugih te razvoj prirodnih znanosti (Newton) imali su ubrzo svoj odraz i u Rimskom kolegiju. Prvi koji se susreće s novom situacijom tiskanim predavanjima *Philosophia mentis et sensuum* jest Giovan Battista Tolomei (1653–1726), kasnije kardinal (na poseban način povezan s Dubrovnikom, o čemu ćemo kasnije govoriti). Djelo bez sumnje čini preokret u filozofiji na tom isusovačkom učilištu. Ono predstavlja most između skolastike i novih znanosti, premda u biti ostaje u okviru aristotelizma. Tolomei prvi od isusovaca slijedi geometrijsku metodu i pomiruje spekulativno filozofsko raz-

¹ Usp. Riccardo G. Villoslada, *Storia del Collegio Romano* (Romae: Gregoriana, 1954), pp. 204–209; Arthur Berry, *A short history of astronomy* (New York: Dover, 1961), pp. 154–157.

mišljanje s eksperimentalnim. Obrađuje i etiku a najveći prostor posvećuje fizici ili filozofiji prirode. Tolomei je bio vrlo cijenjen od suvremenih filozofa, posebno u Njemačkoj (Leibniz).²

Studij egzaktnih znanosti bio je u velikoj mjeri vezan uz program filozofije u kolegijima i zato orijentiran prema principima Aristotelove fizike i Ptolomejeve astronomije. Unatoč tome nisu nedostajali značajni rezultati, prava otkrića, dakle, i veliki učenjaci. Prvi od njih je bio Christofer Clavius, nazivan »Euklidom 16. stoljeća«, poznat posebno po sudjelovanju u reformi Gregorijanskog kalendara. Da bi se došlo do potrebnih podataka za ispravljanje kalendara, otvoren je 1580. godine astronomski opservatorij u Vatikanu, koji je kasnije premještan u Rimski kolegij. Bila je to prva od 17 velikih i šest malih (što državnih što privatnih) zvjezdarnica koje su u to vrijeme vodili isusovci. To pokazuje da je astronomija imala posebno privilegirano mjesto u Redu i mnogi se njome bavili. Poticaj za taj studij došao je nesumnjivo iz rimske zvjezdarnice, koja je odmah postala prva prava škola astronomije onog vremena. Usput spominjemo da su iz nje izašli veliki učenjaci koji su, zajedno sa znanošću uspjeli uvesti kršćanstvo u Kinu, kao Matteo Ricci, Adam Schall, Ferdinand Verbiest i drugi. Tako među profesorima Rimskog kolegija nalazimo glasovite autore brojnih studija i izuma kao Christofer Grienberger, Orazio Grassi, Odon Maelcote, Gregoire de Saint-Vincent, Nicola Zucchi, Boškovićev učitelj Orazio Borgondio i drugi. I u drugim područjima znanosti kolegij ima značajnih predstavnika, kao što je Athanasius Kircher (+ 1690), izumitelj lanterne magice i pisac 44 djela iz gotovo svih tada poznatih znanosti.³

Neosporna je činjenica da je tu bogatu tradiciju Rimskog kolegija u filozofiji i egzaktnim znanostima okrunio upravo naš Ruder Bošković. Također je istina da je utjecaj kolegija na Dubrovčane bio značajan kroz mnoge generacije i često bitno utjecao na razvoj i rad najvećih dubrovačkih učenjaka. I Boškovićevo djelo ne može se zamisliti bez znanstvenog ambijenta Rimskog kolegija i njegovih prethodnika, posebno Tolomeija i Borgondija.

Najznačajiji dubrovački znanstvenici povezani su s profesorima Rimskog kolegija, koji su im prijatelji, suradnici ili učitelji u njihovom znanstvenom radu i istraživanjima. Tako s rimskim profesorima prijateljuju Nikola Nalješković (+ 1587) i Nikola Gučetić (+ 1610),⁴ dok se Marin Getaldić (+ 1626) savjetuje s njima o prvim svojim djelima i dugo godina se dopisuje s Claviusom i Grienbergerom.⁵ Zahvaljujući poticaju i strpljivim podukama tad profesora matematike u Rimskom kolegiju Rudera Boškovića, Beno Stay (+ 1801) piše spjev o Newtonovoj i Boškovićevoj prirodnoj filozofiji.⁶ Stjepan Gradić (+ 1683) studira u Rimskom kolegiju od

² Puni naslov djela pokazuje i programsku nakanu autora: *Philosophia mentis et sensuum secundum utramque Aristotelis methodum pertractata metaphysice et empirice* (Romae, 1696). Drugo prošireno izdanje ubrzo je izašlo u Njemačkoj (Augustae-Dilingae, 1698), u kojem je Tolomei uvrstio poglavlje o etici. Usp. B. Jansen, *Pflege der Philosophie im Jesuitenorden* (Fulda, 1938), pp. 57–65; R. G. Villoslada, *Storia del Collegio Romano*, pp. 228–232, 236–237.

³ Usp. B. Duhr, *Jesuiten-Fabeln* (Freiburg/B, 1904), p. 244 i dalje; J. MacDonell, »Jesuit mathematician before the Suppression«, *AHSI* 45 (1976), pp. 139–148.

⁴ Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, sv. II/III (Zagreb: JAZU, 1977), pp. 534–545, 546–550; F. M. Appendini, *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei*, sv. II (Ragusa, 1803), p. 44, 66–69; Žarko Dadić, *Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata*, sv. I (Zagreb: Liber, 1982), pp. 77–89.

⁵ Usp. Miroslav Vanino, »Dubrovčanin Marin Getaldić i Isusovci«, *Vrela i prinosi* 12 (1941), pp. 69–86; Žarko Dadić, *Povijest*, sv. I, pp. 147–153.

⁶ Usp. Ivica Martinović, »Pretpostavke za razumijevanje geneze Boškovićevih ideja o ne-

1629. do 1634., gdje su mu učitelji Alessandro Gottifredi i Grienberger, a i kasnije je u kontaktu s cijelim krugom tadašnjih isusovačkih znanstvenika.⁷ Tu studira i Savin Zamagna, koji 1720. godine na završnom ispitu brani matematički rad *Analyseos Elementa exercitationis gratia analytice demonstrata (Analitički izloženi elementi analize u svrhu vježbanja)*. Zamagna kasnije daje tiskati govor isusovca Carla Menghinija, održan na otvorenju školske godine 1754. u Dubrovačkom kolegiju, koji veliča dubrovačke znanstvenike: *De patria ingenii et doctrinae laude tudenta, ad Ragusinos (Riječ Dubrovčanima da čuvaju slavu svojih umnika i učenjaka)*.⁸

Drugačiju, ali odlučujuću ulogu u blistavoj znanstvenoj karijeri liječnika i učenjaka Đure Baglivija imaju isusovci Miho Mondegay i Rafo Tudišević koji ga upućuju i osiguravaju mu školovanje u Italiji.⁹

Manje su poznati detalji i aspekti utjecaja Rimskog kolegija na znanstvenu izobrazbu dubrovačkih isusovaca koji tamo završavaju studije i kasnije djeluju u domovini ili u Italiji. U Dubrovniku od početka djeluju isusovci Rimske provincije i svi Dubrovčani koji ulaze u Red uglavnom pripadaju toj provinciji i studiraju u Rimu. Prema izvorima, koliko je nama poznato, isusovaca iz Dubrovnika, zapravo Dubrovačke republike, do 1773. ukupno je bilo 72, uzevši u obzir i desetoricu koji su kasnije izašli iz Reda. Od te desetorice po trojica pripadaju austrijskoj i napuljskoj provinciji i jedan sicilijanskoj. Trojica su bila časna braća, dakle nisu pohađali više škole, dok je nekoliko njih umrlo rano, za vrijeme ili brzo nakon završenih studija. Uzevši sve te okolnosti u obzir, značajan je podatak da se 30 dubrovačkih isusovaca za koje nam je poznato da su nešto napisali¹⁰ bavi književnim ili znanstvenim radom. Još desetak drugih se ističe kulturnim ili znanstvenim radom, premda se ne zna da li su išta napisali. Govoreći općenito, među njima je bilo uglednih ljudi i ljudi s istaknutim službama. Tako su Rafo Prodanelli i Beno Rogaćić najuži suradnici generala Reda, Frano Martinović (Martini) i Orsat Sorkočević skoro cijeli život obavljaju službu rektora u više talijanskih kolegija, a Bero Bettera (r. 1716) desetak godina je odgajatelj studenata (*praefectus atrii*) u Rimskom kolegiju.¹¹

Još za vrijeme studija mnogi Dubrovčani se ističu kao izvrsni studenti filozofije i najmanje 15 njih javno brani teze iz filozofije, za koje su se birali najbolji studenti.¹² Očito se nisu svi kasnije mogli baviti samo znanstvenim radom, jer su pre-

---

prekinutosti i beskonačnosti: kronologija radova, povijesna samosvijest, tematske odrednice», *Vrela i prinosi* 16 (1986), pp. 11–12, 17–18.

⁷ Stjepan Krasić, *Stjepan Gradić (1613–1683): Život i djelo* (Zagreb: JAZU, 1987), pp. 10–18.

⁸ Usp. Žarko Dadić, *Povijest*, sv. I, pp. 285–286; »Ljetopis dubrovačkoga kolegija«, *Vrela i prinosi* 7 (1937), p. 128.

⁹ Mirko Dražen Grmek, »Životni put dubrovačkog liječnika Đure Baglivija«, p. o. *Liječnički vjesnik* 79 (1957), br. 9–10, pp. 10–11.

¹⁰ Tome broju mogu se još pribrojiti šestorica koje navodi biograf Serafin Crijević kao pisce raznih djela, ali se o njima ništa ne zna i nisu dosad pronađena. To su: Frano Gundulić, Ignjat Tudišević, eksisusovac Ivo Frano Nenchi, Niko Pieri (Perić), Orsat Ranjina i Rafo Prodanelli. Usp. S. M. Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, sv. II–IV (Zagreb: JAZU, 1977–1980).

¹¹ Podaci o dubrovačkim isusovcima su preuzeti iz: Đuro Bašić, »Elogia Iesuitarum Ragusinorum«, *Vrela i prinosi* 3 (1933), pp. 1–104; »Ljetopis dubrovačkoga kolegija«, *Vrela i prinosi* 7 (1937), pp. 1–171; te rukopisnih izvora *Catalogi breves* i *Catalogi I triennales Provinciae Romanae* koji se čuvaju u Archivum Romanum Societatis Iesu (= ARSI), Rom. 54–77, 79–109.

¹² Evo njihovih imena: Ignjat Tudišević, Orsat Ranjina, Ivo Lukarević, Vinko Balač, Niko Božidarević, Beno Rogaćić, Rafo Tudišević, Brno Zuzorić, Frano Martinović, Ivan Luka

ma potrebi morali obavljati različite službe, posebno u rodnom kraju, a i nisu svi imali sklonosti ni dara za profesorski rad. Ipak, iz te male grupe dubrovačkih isusovaca njih 28 predaje filozofiju i egzaktne znanosti još za vrijeme studija ili kasnije. U Rimskom kolegiju sedmorica su profesori na višim studijima (dok je predavača gramatike i humaniora bilo znatno više). Profesori matematike su braća Ruder (1740–50, 1752–60) i Baro Bošković (1760), filozofije Frano Martinović, (1710–1712), Brno Zuzorić (1717–1719) i Marin Stay (1771–1773), brat Bena i Kristofora. Ivo Lukarević je profesor retorike 22 godine, etike četiri i 24 godine je prefekt nižih škola. Konačno Rajmund Kunić je dugogodišnji profesor retorike (1765–1794).¹³

Više Dubrovčana su kao studenti teologije u Rimskom kolegiju pomoćnici profesorima filozofije. Činili su to na dva načina: kao voditelji filozofskih akademija, tj. ponavljali bi s vanjskim studentima gradivo i zamjenjivali profesora, ako je trebalo, u predavanjima; zatim kao repetitori u različitim rimskim konviktima, gdje bi na sličan način ponavljali sa studentima gradivo i vodili razne vježbe. Voditelji akademija na učilištu bili su Ivo Držić (1628), Ivo Lukarević (1651–1652), Brno Zuzorić kod zemljaka Marinovića, Ruder Bošković, Florijan Buč (Buch, 1762) i Brno Zamagna. Repetitori su u Rimskom sjemeništu Ivo Gradić (1620) i Ignjat Tudišević (1623), u Engleskom kolegiju Marin Gundulić (1620), a u Germanicumu Beno Rogaćić (1675) itd.

Prema pravilima isusovačkih studija, oni koji su bili određeni za profesore obično su prvo predavali trogodišnji ciklus filozofije, a onda prelazili na katedru teologije. Ipak, mnogi Dubrovčani predaju filozofiju i po više godina na različitim talijanskim učilištima. Tako je Niko Kalandrica (1602–1678) oko deset godina profesor u Ilirskom kolegiju u Loretu, Viterbu i Spoletu, a Marin Stay ukupno devet godina, osim tri u Rimu, šest godina u Perugi filozofije i ujedno tri geometrije (1764–1769). Po šest godina profesori su filozofije Orsat Ragnina u Macerati i Anconi (1650–1655), Ivo Alfonsi u Viterbu (1652–1657), Miho Mondegaj u Lecceu (Napuljska provincija) i Baro Bošković u Anconi i Perugi. Po četiri godine predaju Jere Pauli u Ilirskom kolegiju u Loretu, Tomo Tudišević u Fermu i Ascoliju (1753–1756) i Stijepo Bašić u Pratu i Perugi (1770–1773).¹⁴

Isusovci su više puta pokušavali uvesti stalni studij filozofije u Dubrovniku, ali uglavnom zbog pomanjkanja slušača i slabog interesa nisu uspjeli. Ipak, često

---

Zuzorić, Vlaho Bolić, Ruder Bošković, Rajmund Kunić, Tomo Tudišević (teze iz filozofije i matematike) i Brno Zamagna. Za većinu njih podatke donosi Đ. Bašić u »Elogia«. Iz posljednje generacije poznato nam je samo za četvoricu posljednjih na gornjem popisu da su javno branili teze, ali ih je sigurno bilo više. Izvori navode i za razne druge da su bili odlični studenti, posebno Ivo Držić, Aleksandar Rogaćić (brat Benin), Miho Mondegaj i Stijepo Bašić. U rukopisu *Libro d'esami litterarii ... (1616–1713)* koji se čuva u ARSI, Rom. 209 nalazi se popis imena studenata koji su u Rimskom kolegiju položili godišnje ispite iz filozofije i teologije. Popis očito nije potpun jer se navodi samo devet Dubrovčana iz 17. stoljeća i samo su na početku zabilježene i ocjene s ispita, a kasnije samo imena ispitnika. Tako za Marina Gundulića, Ignjata Tudiševića, Ivu Držića i Niku Kalandricu stoji da su odlično položili ispite iz logike (*Ibid.*, ff. 6–7), a predloženi su za *atto grande*, tj. za svečani završni ispit iz teologije Ignjat Tudišević, Ivo Gradić, Marin Gundulić i eksisusovac Ivo Frano Nenchi, o čemu usp. *ibid.*, ff. 192, 194, 196.

¹³ Usp. R. G. Villoslada, *Storia del Collegio Romano*, pp. 326–336.

¹⁴ Po tri godine predaju filozofiju Nikola Božidarević u Firenzi, Frano Martinović u Sieni, Ante Fantella u Anconi, Petar Petrucci u Macerati, itd. Podaci potječu iz »Ljetopisa« i kataloga pohranjenih u ARSI, a za Prodanellija, Alfonsija, Balača i Božidarevića vidi još Josef Wicki i Mijo Korade, »Hrvatski penitencijari u Rimu od 1596. do 1773.«, *Vrela i prinosi* 16 (1986), pp. 34–40.

drže privatne satove ili kroz nekoliko godina predaju u školi. Tako nam je poznato da filozofiju podučavaju već u prvoj polovici 17. stoljeća Bartol Kašić, Ignjat Tudišević, Camillo Gori i od 1624. do 1627. Marin Gundulić. Koncem stoljeća predaje filozofiju Luka Kordić (1692–1695) i još kratko vrijeme od 1749. Vlaho Bolić.¹⁵

Osim Boškovića još nekoliko dubrovačkih isusovaca pišu znanstvena djela: Ivan Luka Zuzorić o sunčanom satu, medaljama i rimskoj vili na Tuskulu,¹⁶ Stjepo Bašić o filozofiji (*Synopsis universae Philosophiae*, Firenze 1771) te o astronomsko-geografskim problemima i psihologiji;¹⁷ eksisusovac Ignjat Đurđević ostavlja u rukopisu filozofske i matematičke radove, Ivo Tudišević traktat iz filozofije (*Diatriba*) i Ivan Marija Matijašević *Erbario italiano-illirico*.¹⁸ Filozofsko-znanstvenim temama bave se i pjesnici i literati. Tako Brno Zamagna piše poeme o novim znanstvenim dostignućima (*Echo, Navis aëria*), elegije u čast poznatih suvremenih astronoma i govore za otvorenja akademskih godina. Takvih govora imaju i R. Kunić i I. Lukarević. Mondegač pjeva o vulkanima, Bolić o uzrocima potresa, a Beno Rogačić o dubrovačkom potresu iz 1667. i u svojim asketskim djelima često se dotiče raznih filozofskih problema. Konačno, eksisusovac Dživo Gučetić ml. u rukopisnim pjesmama i hrvatskim dramama (*Ja i Leon Filozof*) ima također filozofske tematike.

Neki, premda nisu ništa napisali, bili su vrlo vješti matematičari i astronomiji, što ne čudi s obzirom na format njihovih rimskih učitelja. Tako je Kircherov učenik Rafo Prodanelli povezan s mnogim suvremenim znanstvenicima, u prepisci s Evangelistom Torricellijem raspravlja o matematičkim problemima, a rodnom gradu je poklonio jedan teleskop i pozlaćeni globus.¹⁹

Učenici Grienbergera i O. Grassija Ignjat Tudišević i Marin Gundulić bili su dostojno društvo Getaldiću za matematičke rasprave u Dubrovniku; s njima je ovaj namjeravao izmjeriti veličinu Zemlje, a Tudišević je pripremio i izdao Getaldićevo posljednje djelo *De resultione et compositione mathematica* (Rim, 1630).²⁰

Drugi se ističu kao graditelji, kao Orsat Ragnina koji 1658. godine izrađuje prve nacрте za zgradu i crkvu Dubrovačkog kolegija. Nacrti, međutim, nisu ostvareni, a kolegij je prema planovima talijanskog isusovca Serafina Fabrinija sagrađio Frano Gundulić. Ivo Alfonsi započinje gradnju crkve sv. Ignacija u Viterbu.²¹

¹⁵ Usp. Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod*, sv. II (Zagreb: FTI, 1987), pp. 72–73.

¹⁶ Žarko Dadić, »Ivan Luka Zuzorić i problemi povijesti astronomije«, u Dadić, *Povijest*, sv. I, pp. 293–296.

¹⁷ Bašić je ostavio u rukopisu *Trattato della sfera armilare i Psychologia, seu de essentia et attributis animae rationalis una cum appendice de anima brutorum, seu zoologia*. Usp. Miljenko Foretić, »Bašić Stijepo«, *HBL* 1 (1983), p. 521.

¹⁸ O Đurđevićim i Matijaševićim rukopisima, očuvanim u Knjižnici Male braće u Dubrovniku, govore I. Martinović i V. J. Velnić u svojim radovima sa znanstvenog skupa *Prirodnoznanstvena baština Dubrovnika* koji se objavljuju u ovom broju *Anal.* Tudiševićev traktat čuva se također u Male braće.

¹⁹ Usp. Mirko Dražen Grmek, »Getaldić, Prodanelli et le télescope catoptrique à Dubrovnik«, u *Radovi međunarodnog simpozija »Geometrija i algebra početkom XVII stoljeća«* (Zagreb: Zavod za povijest znanosti JAZU, 1969), pp. 175–184; Ugo Baldini, »Una lettera inedita del Toricelli ed altre dei gesuiti R. Prodanelli, J. C. Della Faille, A. Tacquet, P. Bourdin e F. M. Grimaldi«, *Annali dell'Istituto e museo di storia della scienza di Firenze* 5 (1980), br. pp. 17–25.

²⁰ Usp. Miroslav Vanino, »Dubrovčanin Marin Getaldić i Isusovci«, pp. 76–77, 85.

²¹ Usp. R. Bösel, *Jesuitenarchitektur in Italien 1540–1773. Die Baudenkmäler der römischen und der neapolitanischen Ordensprovinz* (Wien, 1986), pp. 50–53, 313.

Znanstvene i kulturne veze Rimskog kolegija i Dubrovnika održavaju se i u talijanskih isusovaca koji djeluju kao profesori u Dubrovačkom kolegiju, a među njima je bilo više poznatih znanstvenika i humanista kao Giovanni Caprini, Filippo Chiappini, Pietro Lazzeri, Santi Guidi, Carlo Santini, Mauro Boni i drugi.

Najzanimljivije su svakako veze Dubrovnika s već spomenutim Giovanom B. Tolomeijem koji je u Rimu bio učenik Ivana Lukarevića, god. 1678–1679. predavao je u Dubrovniku i tu održao posmrtni govor Nikoli Buniću, koji je tiskan i doživio dva izdanja. Dobro je naučio hrvatski jer je želio kasnije raditi u našim krajevima. Te 1688. godine, zajedno s A. Della Bellom molio je generala da bude poslan kao misionar u Dalmaciju. Želja je bila uslišana samo Della Belli, ali je Tolomei uvijek sačuvao osobitu simpatiju prema Dubrovniku, često zagovarao u Rimu njegove interese i pomagao našim ljudima.²²

Mijo Korade

THE IMPACT OF THE COLLEGIUM ROMANUM ON PHILOSOPHICAL AND SCIENTIFIC EDUCATION IN DUBROVNIK

Summary

The Collegium Romanum played an important part in educating some of the most prominent Dubrovnik scientists and generations of Dubrovnik intellectuals. Eminent professors of the Collegium Romanum, astronomers and mathematicians Christopher Clavius, Christopher Grienberger and Orazio Borgondio, a polymath Athanasius Kircher and innovator in philosophy Giovan Battista Tolomei were paragons to numerous Dubrovnik intellectuals. Stjepan Gradić and Savin Zamagna were its students, whereas Nikola Nalješković, Nikola Gučetić, Marin Getaldić, Benedikt Stay and Djuro Baglivi cooperated with its professors.

All Dubrovnik Jesuits studied at the Collegium Romanum. Many of them stand out in philosophy and defend their final year theses in public at the end of the final term. Rudjer and Baro Bošković taught mathematics, Frano Martinović, Bernard Zuzorić, Marin Stay and Ivo Lukarević taught philosophy; Rajmund Kunić and Ivo Lukarević taught rhetorics. As many as 28 Dubrovnik Jesuits, former students of the Collegium Romanum taught philosophy at various Italian Universities, at the Illyrian Collegium at Loretto or at their hometown. Rudjer Bošković, Stjepan Bašić, Ignjat Djurdjević, Ivan Luka Zuzorić and Ivan M. Matijašević wrote philosophical and scientific works. Writers such as Bernard Zamagna, Rajmun Kunić, Ivo Lukarević, Benedikt Rogačić, Dživo Gučetić jr. discussed the same problems in their literary works. Scientific education at the Collegium Romanum had its effect on the Dubrovnik Collegium, where Roman students gave lectures.

²² Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod*, sv. II. pp. 112–113; Mijo Korade, »Molbe A. Della Belle, B. Zuzorića i G. L. Camellija za misije u Dalmaciji«, *Vrela i prinosi* 17 (1987/88), pp. 114–115.